

Praktyczne aspekty przekształcenia przedsiębiorcy w spółkę kapitałową w najnowszym orzecznictwie i doktrynie

Wstęp

Ustawą z dnia 25 marca 2011 r. o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców¹ wprowadzono nową procedurę transformacyjną² sposobu wykonywania działalności gospodarczej. Od tamtego czasu zarówno doktryna, jak i orzecznictwo podjęły się oceny i wykładni przepisów art. 584¹–584¹³ Kodeksu spółek handlowych³. Mimo pozytywnie brzmiącej nazwy instytucja ta stanowi źródło wielu problemów⁴ na płaszczyźnie regulacji materialnoprawnych, jak również generuje trudności w zakresie postępowania cywilnego. Ustawa z 25 marca 2011 r., a w szczególności zmiany wprowadzone w k.s.h., zostały już poddane całościowej ocenie⁵

¹ Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców (Dz.U. Nr 106, poz. 622), dalej: ustawa z 25 marca 2011 r.

² A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 301–633 Kodeksu spółek handlowych*, LEX/el. 2018.

³ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1577 ze zm.), dalej: k.s.h.

⁴ M. Zdyb, M. Sieradzka, *Przekształcenie przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną w spółkę kapitałową – aspekty praktyczne*, „Monitor Prawniczy” 2012, nr 11, s. 5–6.

⁵ *Ibidem*, s. 1–2.

w krótkim czasie po jej wprowadzeniu. Po niespełna siedmiu latach od wejścia w życie⁶ ustawy z 25 marca 2011 r. wartościowe wydaje się przeanalizowanie powstałego na gruncie przepisów art. 584¹–584¹³ k.s.h. orzecznictwa i piśmiennictwa. Najważniejszym problemem pozostaje zagadnienie ochrony wierzycieli oraz rozstrzygnięcie sporu co do zasady przejścia praw i obowiązków na nowo utworzoną spółkę kapitałową. W niniejszym opracowaniu te właśnie kwestie zostaną omówione na podstawie najnowszego dorobku judykatury i doktryny. W kontekście ochrony wierzycieli poruszone zostaną problemy pojawiające się zarówno na etapie postępowania rozpoznawczego, jak i egzekucyjnego. Zebranie argumentów dotyczących zasady obowiązującej przy przekształceniu może umożliwić wskazanie, która z nich – sukcesja, kontynuacja czy inne rozwiązanie kompromisowe – jest najtrafniejsza.

1. Problemy procedury transformacyjnej z art. 584¹ i n. k.s.h.

Przedmiotowy rodzaj przekształcenia polega na transformacji przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną w spółkę kapitałową. To rozwiązanie wywołuje zasadnicze wątpliwości już z perspektywy systemowej. Biorąc pod uwagę art. 1 k.s.h., nie sposób nie dostrzec, że instytucja uregulowana w art. 584¹–584¹³ k.s.h. swoim zakresem wykracza poza wskazany w art. 1 k.s.h. zakres materii ustawowej. Procedura transformacyjna od strony podmiotowej dotyczy bowiem przekształcenia działalności gospodarczej prowadzonej we własnym imieniu przez osobę fizyczną w myśl Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej⁷, Kodeks spółek handlowych swoją

---

⁶ Zgodnie z art. 105 ustawy z 25 marca 2011 r. ten akt prawny wszedł w życie w dniu 1 lipca 2011 r.

⁷ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2168 ze zm.), dalej: s.d.g. Na marginesie należy wskazać w kontekście ustawy s.d.g. rządowy projekt ustawy – Prawo przedsiębiorców (druk sejmowy nr 2051/VIII kadencja), będący na dzień 27 lutego 2018 r. na etapie prac w komisjach senackich. Zwiera on bowiem nową, inną definicję przedsiębiorcy. W związku z tym

materią obejmuje zaśw zasadzie wszelkie operacje dotyczące spółek handlowych, od powstania aż po rozwiązanie. Prowadzona przez osobę fizyczną działalność żadną miarą nie mieści się w materii k.s.h. i z tego powodu wskazane byłoby umieszczenie regulacji dotyczących procedury transformacyjnej w innej akcie prawnym⁸.

Zasadniczym mankamentem regulacji przekształcenia z art. 584¹ i n. k.s.h. jest ujęcie językowe przepisów. Skutkuje ono brakiem precyzji co do zasad przejścia praw i obowiązków, z których wyróżnić możemy następujące: zasadę sukcesji oraz zasadę kontynuacji. Pierwsza, stanowiąca przykład następstwa prawnego, oznacza sytuację prawną polegającą na tym, że określone prawo czy obowiązek jednego podmiotu przechodzi na inny. W takiej sytuacji mamy do czynienia z sukcesją syngularną, której przykładem mogą być: przelew wierzytelności, cesja praw czy przejęcie długu. Istnieje również inny rodzaj sukcesji, nazywany sukcesją generalną, obejmujący przejście ogółu praw i obowiązków jednego podmiotu na inny. Podstawowym przykładem tego rodzaju sukcesji jest dziedziczenie. Natomiast zasada kontynuacji oznacza sytuację prawną, w której podmiot podlega jedynie transformacji organizacyjno-prawnej, zmienia się jego prawna „szata zewnętrzna”⁹, przy zachowaniu wszystkich przysługujących mu praw i obowiązków przed zmianą i po niej.

Uzasadnienie projektu¹⁰ ustawy z 25 marca 2011 r. wskazuje na wprowadzenie zasady sukcesji uniwersalnej przy przekształceniu

---

projektem w art. 185 ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (druk sejmowy nr 2055/VIII kadencja, dalej: p.w.p.p.) uchyla się ustawę s.d.g. Wszelako w art. 52 p.w.p.p. projektodawca pamiętał o aktualizacji art. 551 § 5 k.s.h. i obecne tam odesłanie do s.d.g. przewiduje zastąpić odesłaniem do p.w.p.p.

⁸ Tak zrobiono w przypadku przekształcenia spółdzielni pracy w spółkę handlową, notabene dokonano tego w tej samej ustawie z 25 marca 2011 r. o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców, tyle że w art. 2 pkt 4.

⁹ M. Litwińska-Werner, *Podział i przekształcenie spółek*, [w:] Z. Radwański (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B: *Prawo spółek kapitałowych*, S. Sołtyśński (red.), wyd. 2, Warszawa 2013, s. 1242.

¹⁰ Rządowy projekt ustawy o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców, druk sejmowy nr 3656/VI kadencja, s. 40.

przedsiębiorcy w spółkę kapitałową, ale „wykładnia autentyczna”¹¹ zderza się z dwiema odmiennymi koncepcjami. Zarówno brzmienie art. 584² k.s.h., część orzecznictwa¹², jak i niektórzy komentatorzy wskazują na istnienie zasady kontynuacji¹³. Część doktryny¹⁴ proponuje nawet dalej idącą, nietypową koncepcję tzw. quasi-kontynuacji¹⁵. Tym, co za nią przemawia, jest niewątpliwie brak podmiotowej tożsamości pomiędzy osobą fizyczną i osobą prawną. Transformacja przedsiębiorcy opiera się na pewnej ciągłości, jednak nie podmiotu, lecz przedmiotu. Dlatego można powiedzieć, że przekształcenie w spółkę kapitałową wiąże się z przyjęciem fikcji prawnej co do podmiotowości przedsiębiorstwa. Stąd ani zasada sukcesji, ani zasada kontynuacji, lecz tzw. zasada quasi-kontynuacji¹⁶ praw i obowiązków przedsiębiorcy przekształcanego w większym stopniu oddaje istotę omawianej instytucji przekształcenia. Modelową zasadę kontynuacji wyklucza fakt braku utraty podmiotowości prawnej przez osobę fizyczną będącą przedsiębiorcą przekształcanym po dniu przekształcenia. Niewątpliwie, były przedsiębiorca nadal istnieje jako osoba fizyczna. Dodatkowy argument za zasadą kontynuacji wynika z konstrukcyjnych założeń instytucji przekształcenia. Ciągłość podmiotowości prawnej wyrażona w art. 553 k.s.h. polega na modyfikacji tylko „szaty zewnętrznej”¹⁷ funkcjonowania podmiotu – byt prawny pozostaje niezmienny.

¹¹ Odmienne m.in. T. Szczurowski, *Komentarz do art. 5842 k.s.h.*, [w:] Z. Jara (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2017; P. Piniór, *Komentarz do art. 5842 k.s.h.*, [w:] J. Strzępka (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2015.

¹² Za zasadą kontynuacji opowiada się Sąd Najwyższy (SN) m.in. w postanowieniu z dnia 26 stycznia 2016 r., II CZ 94/15, Legalis nr 1982402.

¹³ M. Tofel, *Komentarz do art. 5842 k.s.h.*, [w:] J. Bieniak (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2017.

¹⁴ Koncepcja ta znajduje swój wyraz również w orzecznictwie, zob. wyrok Sądu Apelacyjnego (SA) w Szczecinie z dnia 10 marca 2016 r., I ACa 45/16, LEX nr 2044443.

¹⁵ A. Szumański, *Komentarz do art. 5842 k.s.h.*, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański (red.), *Kodeks spółek handlowych. Łączenie, podział i przekształcanie spółek. Przepisy karne*, t. 4, Warszawa 2012; A. Kidyba, *Komentarz do art. 5842 k.s.h.*, [w:] idem, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, LEX/el. 2018,

¹⁶ Tak SN w uchwale z dnia 26 lutego 2015 r., III CZP 106/14, OSNC 2016/1/1; wyrok SA w Katowicach z dnia 10 lutego 2017 r., I ACa 918/16, Legalis nr 2256882.

¹⁷ M. Litwińska-Werner, op. cit., s. 1242–1243.

2. Przekształcenie w trakcie procesu cywilnego

Jednym z celów przekształcenia przedsiębiorcy jednoosobowego w spółkę kapitałową jest ograniczenie odpowiedzialności za zobowiązania. W myśl art. 584² § 3 k.s.h. przedsiębiorca przekształcany z dniem przekształcenia staje się jedynym współnikiem nowo powstałej spółki kapitałowej. Zgodnie z konstrukcją prawną spółek kapitałowych wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością bądź akcjonariusz spółki akcyjnej nie odpowiada za zobowiązania spółki. Przekształcany przedsiębiorca mógłby uniknąć zaspokojenia wierzycieli, powołując się odpowiednio na normy wyrażone w art. 151 § 4 k.s.h. oraz art. 301 § 5 k.s.h. Z dniem przekształcenia wszystkie prawa i obowiązki przechodzą na nowo powstałą spółkę, odpowiedzialność za zobowiązania związane z dotychczasową działalnością od momentu wpisu do rejestru ponosi zatem spółka przekształcona. Aby omawiana instytucja nie stanowiła dla przedsiębiorców środka ucieczki przed długami, ustawodawca przewidział trzyletni okres solidarnej odpowiedzialności byłego już przedsiębiorcy za zobowiązania spółki istniejące przed dniem przekształcenia. Wykładnia art. 584¹³ k.s.h. prowadzi do wniosku, że przedsiębiorca może zostać wezwany do zapłaty należności albo wykonania innych zaciągniętych zobowiązań niezależnie od podstawy prawnej ich powstania bądź ich charakteru¹⁸. Nie ma w tym przypadku ani ograniczeń co do wartości (*pro viribus patrimonii*) jak w przypadku nabywcy przedsiębiorstwa, ani odpowiedzialności subsydiarnej jak w przypadku wspólników spółek osobowych. Przekształcany przedsiębiorca, zgodnie z art. 584¹³ k.s.h., obciążony jest w tym trzyletnim terminie surowym reżimem solidarnej, osobistej i nieograniczonej odpowiedzialności za długi spółki powstałe przed dniem dokonania wpisu spółki przekształconej do rejestru¹⁹.

Jeżeli w dniu przekształcenia postępowanie cywilne o zapłatę przeciwko przedsiębiorcy jest w toku, to fakt przejścia praw i obowiązków na jednoosobową spółkę kapitałową nie stanowi przesłanki do

¹⁸ Wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z dnia 5 lipca 2016 r., II GSK 463/15, Legalis nr; z dnia 9 grudnia 2014 r., II FSK 1134/13, Legalis nr 1629989.

¹⁹ K. Tapek, *Zakres odpowiedzialności przedsiębiorcy przekształcanego przewidzianej w art. 584(13) k.s.h.*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2017, nr 6, s. 47–49.

zawieszenia postępowania w trybie art. 174 § 1 pkt 1 Kodeksu postępowania cywilnego²⁰. W rezultacie transformacji strona pozwana nie traci bowiem swojej legitymacji procesowej, nie skutkuje ona także następstwem prawnym o charakterze ogólnym, lecz *successio singularis*, do której zastosowanie znajduje art. 192 pkt 3 k.p.c.²¹ W związku z tym sąd dalej będzie rozpoznawał sprawę i zasądzi zapłatę od przedsiębiorcy przekształcanego na rzecz powoda. Takie zachowanie ze strony wierzyciela pozostaje w pełni zgodne z przedstawioną wyżej interpretacją art. 584¹³ k.s.h., bowiem wierzyciel może wybrać podmiot, od którego będzie dochodził swojej należności. Nawiązując do stanu faktycznego przedstawionego w postanowieniu Sądu Najwyższego w sprawie II CZ 94/15, zauważyć należy istotne skutki procesowe, jakie wywołuje przekształcenie przedsiębiorcy w spółkę kapitałową. Przyjęcie zasady tzw. quasi-kontynuacji w przypadku przekształcenia z art. 584¹ i n. k.s.h. powoduje, że spółka nie wstępuje w miejsce dotychczas pozwanego przedsiębiorcy tytułem następstwa prawnego, ale może stać się stroną postępowania za zgodą wierzyciela. Nie jest zatem możliwe skuteczne wniesienie apelacji od orzeczenia sądu I instancji wydanego przeciw przedsiębiorcy przekształcanemu przez spółkę przekształconą²². W związku z tym spółka, nie mając statusu strony, nie może korzystać z żadnych środków zaskarżenia. Należy wspomnieć, że strona nie neguje legitymacji procesowej biernej dotychczasowego pozwanego, tak jak w razie zastosowania art. 194 § 1 k.p.c., lecz twierdzi, że oprócz pozwanego istnieje inny, współodpowiedzialny solidarnie podmiot, czyli spółka przekształcona bądź przedsiębiorca przekształcany²³.

²⁰ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 155 ze zm.), dalej: k.p.c.

²¹ Postanowienie SN z dnia 29 stycznia 2016 r., II CZ 94/15, LEX nr 1982402. Pojęcie *successio singularis* pojawia się *explicite* we wskazanym orzeczeniu, pomimo że Sąd Najwyższy wyraźnie neguje, jakoby w analizowanym przekształceniu występowała sukcesja generalna. Zdecydowanie opowiada się za zasadą ograniczonej kontynuacji, wskutek czego nie występuje przesłanka obligatoryjnego zawieszenia postępowania, ale jedynie zbycie zespołu rzeczy i praw objętych sporem.

²² Próba tego miała miejsce w sprawie zawisłej przed Sądem Najwyższym.

²³ Por. wyrok Sądu Okręgowego (SO) w Łodzi z dnia 26 maja 2017 r., X GC 491/13, LEX nr 2421591.

Sposobem dołączenia do toczącego się postępowania jest dopozwanie przez powoda w trybie art. 194 § 3 k.p.c. Wszelako norma z art. 194 § 3 k.p.c. dotyczy jedynie możliwości wydania postanowienia o dopozwaniu w charakterze pozwanej osoby, przeciwko której nie zostało wytoczone powództwo. Przyjmuje się w doktrynie i judykaturze, że sąd może nie uwzględnić wniosku o dopozwanie, gdy uzna to za niecelowe po uwzględnieniu stanu zaawansowania sprawy, w szczególności postępowania dowodowego²⁴.

W literaturze poruszony został również problem wpływu dalszych przekształceń spółki kapitałowej, powstałej w wyniku zastosowania procedury z art. 584¹-584¹³ k.s.h., na odpowiedzialność przedsiębiorcy przekształcanego²⁵. Zgodnie z art. 584¹³ k.s.h. należy przyjąć stanowisko, że odpowiedzialność solidarna zostaje utrzymana do końca trzyletniego terminu zawitego, niezależnie od dokonywanych kolejnych modyfikacji form organizacyjno-prawnych. Ponownie uzasadnieniem dla takiego pojmowania wskazanej regulacji jest jego funkcja, czyli ochrona wierzycieli, ale także zasada quasi-kontynuacji i zachowanie tożsamości podmiotowej w razie przekształcenia. Odmiennie stanowisko prowadziłoby do rezultatu, w którym po przekształceniu przedsiębiorcy w spółkę kapitałową, chcąc uniknąć odpowiedzialności za zobowiązania, przedsiębiorca musiałby jedynie przekształcić spółkę przekształconą w inną spółkę prawa handlowego. Takie rozwiązanie jest niemożliwe do zaakceptowania z przyczyn funkcjonalnych.

3. „Rozszerzona skuteczność” tytułu egzekucyjnego

W obrocie gospodarczym występujące utrudnienia w zakresie płynności finansowej rozwiązuje się na różne sposoby. Jednym z nich jest dochodzenie należności w drodze procesu sądowego i egzekucji sądowej. Zasadniczo tytuł egzekucyjny wydany przez sąd dotyczy

²⁴ Wyrok SA w Warszawie z dnia 16 grudnia 2015 r., I ACa 490/15, LEX nr 1974109; postanowienie SN z dnia 22 lipca 2015 r., I PZ 10/15, LEX nr 1789931; wyrok SA w Łodzi z dnia 29 stycznia 2013 r., I ACa 1017/12, LEX nr 1280410.

²⁵ K. Tapek, op. cit., s. 47-50.

stron w nim wskazanych, czyli powoda i pozwanego w sprawie np. o zapłatę. W sytuacji, kiedy orzeczenie dotyczące zobowiązania istniejącego w dniu przekształcenia zostało wydane wyłącznie przeciwko spółce przekształconej, przedsiębiorca przekształcany nie powinien pozostawać w przekonaniu co do niemożności prowadzenia egzekucji przeciwko niemu. Ustawodawca przewidział sytuacje, gdy dłużnik będzie próbował wyzbyć się majątku, czyniąc tym samym egzekucję bezskuteczną. Chcąc wzmocnić pozycję wierzycieli legitymujących się tytułem egzekucyjnym, wprowadził m.in. art. 788 k.p.c. Wskazany przepis umożliwi sądowi nadanie klauzuli wykonalności przeciwko nabywcy praw lub obowiązków po wydaniu tytułu egzekucyjnego bądź w przypadku gdy postępowanie w przedmiocie jego wydania jest już w toku. Przejście uprawnień czy zobowiązania należy stwierdzić dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym.

Kwalifikacja przekształceń uregulowanych w k.s.h. jako przejścia praw lub obowiązków w rozumieniu art. 788 k.p.c. pozostaje w doktrynie sporna. Wedle pewnych stanowisk²⁶ zmiany organizacyjno-prawne nieprowadzące do następstwa prawnego nie pozwalają na zastosowanie art. 788 k.p.c. Natomiast zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r. (III CZP 106/14), będącą odpowiedzią na pytanie prawne Sądu Apelacyjnego w Warszawie, art. 788 k.p.c. ma zastosowanie do przekształcenia przedsiębiorcy w jednoosobową spółkę kapitałową²⁷. W porównaniu z zasadą sukcesji, akceptacja zasady kontynuacji prowadzi do rezultatów, które egzemplifikuje regulacja przekształcenia spółki na podstawie przepisów art. 552 i art. 553 § 1 k.s.h. Przepisy te niewątpliwie wskazują, że w przypadku przekształcenia spółki handlowej mamy do czynienia z przyjęciem zasady kontynuacji, a nie zasady sukcesji. Spółka przekształcana staje się spółką przekształconą, a więc zgodnie z przepisami k.s.h. zmienia jedynie formę organizacyjno-prawną, przy zachowaniu bytu prawnego. Nie jest to więc

---

²⁶ I. Gil, *Komentarz do art. 788 k.p.c.*, [w:] E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2018.

²⁷ I to także mimo przyjęcia swoistej odmiany zasady sukcesji uniwersalnej przy przekształceniu z art. 584¹–584¹³ k.s.h.

odrębny podmiot prawa, który nabył od innego podmiotu określone uprawnienia oraz obowiązki. W postępowaniu sądowym o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wierzyciel, czyli spółka przekształcona, nie jest zatem obciążony obowiązkiem wykazywania przejścia uprawnień na podstawie dokumentu urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym.

Biorąc pod uwagę dotychczas przedstawione stanowiska, należy wskazać, że w przypadku gdy przedsiębiorca dokona przekształcenia w trakcie postępowania o zapłatę bądź po uzyskaniu wyroku sądzającego w takiej sprawie, dla wierzyciela nie jest konieczne podejmowanie starań o dopozwanie spółki kapitałowej stanowiącej rezultat przekształcenia. Takie zachowanie może spowodować niepotrzebne przedłużenie procesu, a także zwiększy koszty postępowania. Bardziej ekonomicznie racjonalnie postąpi wierzyciel, jeżeli uwzględni przesunięcie majątku przedsiębiorcy podczas dochodzenia należności dopiero na etapie postępowania klauzulowego. Na mocy przytoczonego już wcześniej art. 788 § 1 k.p.c. wierzyciel, przedstawiając nawet pobrany samodzielnie wydruk komputerowy aktualnych informacji o podmiocie z Krajowego Rejestru Sądowego, który zgodnie z art. 4 ust. 4aa ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym²⁸ ma moc dokumentu urzędowego, uzyska bowiem klauzulę przeciwko nabywcy przedsiębiorstwa, w tym przypadku spółki przekształconej.

Dotychczasowe rozważania zasadniczo nie budzą wątpliwości w przypadku, gdy tytuł egzekucyjny stanowi prawomocne orzeczenie sądu bądź ugoda zawarta przed sądem. W tym kontekście warto się zastanowić, czy oświadczenie o poddaniu się egzekucji w trybie art. 777 § 1 pkt 4 lub 5 k.p.c. złożone przez przedsiębiorcę jeszcze przed przekształceniem również będzie mogło zostać opatrzone klauzulą wykonalności przeciwko spółce przekształconej. Praktyczne znaczenie powyższego zagadnienia znajduje wyraz w częstym stosowaniu w obrocie gospodarczym wspomnianego oświadczenia o poddaniu się egzekucji jako sposobu zabezpieczenia wiarygodności. Literalne brzmienie art. 788 § 1 k.p.c. nie różnicuje tytułów egzekucyjnych, stąd

---

²⁸ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 700 ze zm.).

można zasadnie przyjąć, że sąd winien opatrzyć odpowiednią klauzulą wykonalności także akt notarialny.

4. Przedawnienie roszczeń a przekształcenie

Oddziaływanie upływu czasu na trwałość zobowiązań majątkowych w kontekście przekształcenia przedsiębiorcy w spółkę kapitałową należy rozpatrywać w dwóch aspektach. Pierwszy z nich to charakter terminu z art. 584¹³ k.s.h. Drugim zaś jest relacja między przedawnieniem roszczeń a samym przekształceniem. Prawo cywilne wyróżnia dwie instytucje ograniczające dochodzenie uprawnień ze względu na kryterium dawności. Są nimi: przedawnienie, uregulowane w art. 117 i n. Kodeksu cywilnego²⁹, oraz terminy zawite (prekluzyjne), które nie mają odrębnej regulacji definiującej je i określającej ich cechy. Jedynie przepisy kreujące pewne terminy wskazują na ich charakter zawity i określają początek ich biegu. Tak jak celem przedawnienia jest regulowanie wpływu czasu na stosunki prawne między poszczególnymi podmiotami, ich stabilizacja oraz ochrona interesów poszczególnych podmiotów, tak terminy zawite służą przede wszystkim interesom ogółu, chronią wartości, takie jak np. porządek prawny czy bezpieczeństwo obrotu. Prekluzja cechuje się także większym rygoryzmem, m.in. skutkuje tym, że roszczenia po upływie terminów zawitych wygasają, podczas gdy w przypadku upływu terminu przedawnienia mowa jedynie o przekształceniu w zobowiązanie naturalne. Ponadto przy terminach prekluzyjnych sąd bada ich upływ z urzędu, co w przypadku przedawnienia wymaga podniesienia przez stronę właściwego zarzutu. Dodatkowo zakres zastosowania terminów zawitych jest znacznie szerszy, gdyż obejmują one zarówno roszczenia majątkowe, jak i inne uprawnienia, terminy przedawnienia dotyczą zaś wyłącznie roszczeń majątkowych.

Dokonując jednak interpretacji art. 584¹³ k.s.h. oraz kwalifikacji przewidzianego w tym przepisie terminu jako terminu

---

²⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 459 ze zm.), dalej: k.c.

prekluzyjnego, oprócz dyrektyw wykładni językowej, niezbędne staje się uwzględnienie zarówno dyrektyw systemowych, jak i funkcjonalnych. Przyjęcie, że upływ trzyletniego terminu powoduje ustanie solidarnej odpowiedzialności przekształcanego przedsiębiorcy bez względu na działania podejmowane w tym okresie przez wierzyciela, prowadziłyby do przekreślenia celu, który określił ustawodawca, czyli wzmocnienia ochrony wierzycieli³⁰. Odpowiedzialność przedsiębiorcy przekształcanego stałaby się iluzoryczna przy literalnym odczytaniu art. 584¹³ k.s.h. Zadłużony przedsiębiorca dokonywałby przekształcenia formy prowadzonej działalności w spółkę kapitałową i celowo przedłużał proces, aby uwolnić się od solidarnej odpowiedzialności. Należy zatem przyjąć, że dłużnik będący przedsiębiorcą przekształcanym ponosi solidarną odpowiedzialność na podstawie art. 584¹³ k.s.h., jeżeli wierzyciel wytoczy przeciwko niemu powództwo w okresie biegu terminu określonego w tym przepisie³¹. Nie jest przy tym wcale konieczne, aby postępowanie zakończyło się w terminie trzech lat, licząc od dnia przekształcenia³². Mimo istnienia w doktrynie wielu spornych opinii³³ co do możliwości zastosowania przepisów Kodeksu cywilnego do art. 584¹³ k.s.h. wspomniane dyrektywy wykładni funkcjonalnej nakazują dążenie do umocnienia pozycji wierzycieli, a raczej pewnej gwarancji rzeczywistej sprawności instytucji przekształcenia. Mimo więc prekluzyjnego charakteru trzyletniego terminu z art. 584¹³ k.s.h., z podanych wyżej przyczyn celowościowych, niejako przez analogię stosuje się normę z art. 123 k.c., choć termin zawity w tym przypadku nie tyle jest przerywany, co nie odnosi skutku wobec zobowiązań stanowiących przedmiot procesu.

³⁰ K. Osajda, *Ochrona wierzycieli spółek kapitałowych w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2017, nr 9; P. Popardowski, *Spółki handlowe w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Glosa” 2017, nr 3, s. 17–18.

³¹ Uchwała SN z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 98/16, OSNC 2017/10/109.

³² Uchwała SN z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 113/16, OSNC 2018/1/1.

³³ P. Popardowski, op. cit.; T. Szczurowski, *Komentarz do art. 58413 k.s.h.*, [w:] Z. Jara (red.), op. cit. Odmiennie np. M. Rodzynkiewicz, *Komentarz do art. 58413 k.s.h.*, [w:] A. Opalski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 4: *Łączenie, podział i przekształcenie spółek. Przepisy karne*, Warszawa 2016.

Odnośnie do drugiego aspektu oddziaływania upływu czasu, tj. relacji między przedawnieniem a przekształceniem przedsiębiorcy, podkreślenia wymaga pewne skorelowanie przez ustawodawcę czasu trwania odpowiedzialności solidarnej przedsiębiorcy przekształcanego z ogólnym terminem przedawnienia roszczeń związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą. W obu przypadkach zastosowano trzyletni termin, choć jak wskazano wyżej, skutki ich upływu są dalece odmienne. Taki zamysł ustawodawcy wydaje się motywowany dbałością o bezpieczeństwo obrotu gospodarczego oraz słusznym wymaganiem od podmiotów profesjonalnych, aby z większą starannością dbali o swoje interesy. W praktyce pojawiła się jednak trudność z ustaleniem sposobu obliczania terminu przedawnienia. Wątpliwości budziło wyróżnienie dwóch odrębnych terminów przedawnienia – dla spółki przekształconej i przedsiębiorcy przekształcanego. Interpretacja Sądu Okręgowego w Szczecinie³⁴ skutkowałą całkowitym wyłączeniem odpowiedzialności spółki, a tym samym ubezskuteczniła działanie zasady kontynuacji z art. 584² k.s.h. Słuszna argumentacja pojawia się w wyroku sądu apelacyjnego³⁵, który wskazał, że powód, wykazując staranność w dochodzeniu swoich należności, jednocześnie przerwał bieg przedawnienia. Wskazany przypadek ilustruje pewien typ trudności generowanych przez niejasne przepisy, obciążone dodatkowo systemowymi niespójnościami i naruszające ukształtowane w nauce prawa cywilnego oraz kulturze prawnej instytucje³⁶.

Podsumowanie

Regulacja zawarta w art. 584¹–584¹³ k.s.h. od samego początku swego powstania budziła liczne wątpliwości, które niestety potwierdzają się także w najnowszym orzecznictwie. Brak precyzyjnego określenia przejścia praw i obowiązków – czy to według zasady sukcesji

---

³⁴ Wyrok SO w Szczecinie z dnia 12 października 2015 r., VIII GC 557/14, Legalis nr 2384579.

³⁵ Wyrok SA w Szczecinie z dnia 10 marca 2016 r., I ACa 45/16, LEX nr 2044443.

³⁶ M. Zdyb, M. Sieradzka, op. cit., s. 5–6.

czy też kontynuacji – prowadzi do poszukiwania rozwiązań pośrednich w postaci quasi-kontynuacji bądź quasi-sukcesji, które to pojęcia niekiedy stosowane są zamiennie³⁷ bez większej refleksji³⁸. Powszechnie pozostaje jednak dążenie do zachowania funkcjonalności i racjonalności wprowadzonej w 2011 r. procedury transformacyjnej. Dokonywana wykładnia pozwala na skuteczne dochodzenie wierzytelności od byłych już przedsiębiorców, którzy dokonali przekształcenia, umożliwiając tym samym ucieczkę od zobowiązań poprzez zmianę formy organizacyjno-prawnej. Interesujące jest, że mimo nieznaczonej popularności³⁹ przekształcenia przedsiębiorcy w spółkę kapitałową, generuje ono takie problemy interpretacyjne, w których orzeczyć musi Sąd Najwyższy. Zakładając nawet pewne zalety procedury przekształcenia z art. 584¹ i n. k.s.h., takie jak zachowanie koncesji czy zezwoleń oraz przygotowanie formy organizacyjno-prawnej do rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej, wątpliwe ekonomicznie wydaje się korzystanie z analizowanego mechanizmu. Wiąże się on z dość wysokimi kosztami, a także z pewnym ryzykiem prawnym co do interpretacji przepisów, które mimo coraz częstszych rozstrzygnięć Sądu Najwyższego pozostają w doktrynie i orzecznictwie przedmiotem sporu⁴⁰.

³⁷ Por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 10 marca 2016 r., I ACa 45/16, LEX nr 2044443.

³⁸ Można by nawet przyjąć, że terminy quasi-sukcesja oraz quasi-kontynuacja mają dla stosujących znaczenie identyczne, wychodzą oni jednak od innych podstaw.

³⁹ M. Zdyb, M. Sieradzka, op. cit., s. 1–3.

⁴⁰ T. Szczurowski, *Skutki przekształcenia przedsiębiorcy w kontekście odpowiedzialności za zobowiązania*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2017, nr 9, s. 52, 58.

Practical aspects of entrepreneur's transformation into a capital company in the most recent judicature and doctrine

Summary

The subject matter of the article is the assessment of the functioning of transformation of an entrepreneur into a capital company. This institution, introduced in 2011, still generates difficulties of systemic nature. The fundamental issue concerning the principle of the transfer of rights and obligations related to the conducted business activity remains disputable. The article collects current opinions in judicature and legal scholarship and tries to evaluate them and choose the most accurate solutions. Subsequently, author presents the consequences of adopting either the principle of continuity or the principle of succession, as well as points out difficulties arising when a creditor of an entrepreneur pursues claims. The article deals with two issues: subject modification in civil proceedings as well as periods of limitation of claims and expiration time concerning the period of responsibility of a transformed entrepreneur.